

Suomukka

MATTI VALTA

Etelä-Hämeessä

Suomukka, *Lathraea squamaria*, on yleensä pähkinäpensaan, *Corylus avellana*, juuriloinen, joten se on sidoksissa pähkinäpensaaseen, mikä helpottaa huomattavasti lajin etsijää. Maaperän sisällä suomukka voi muodostaa pieniä umpisiittoisia kukkia. Maan pinnan rikkouduttua se saattaa innostua näkyvään kukintaan, kuten kävi Somerolla 1990-luvulla.

Tämän artikkelin sisältämät tärkeimmät ensimmäiset tiedot tulivat kirjoittajalle Salon Seudun Sanomien luontopalstalle (Valta 1995, 1998, Toivonen 1998). Kyseessä olivat tuolloin lajin ensimmäiset löydöt Etelä-Hämeen (EH) maakunnasta. Uteliaana ja silkasta mie-

lenkiinnosta kävin Irene Rou-tion kanssa keväällä 2025 kat-somassa miltä noilla vanhoilla suomukan esiintymispaikoil-la näyttää nyt. Löytyisikö lajia?

Someron suomukkaesiintymä 1

Somero, Mustikkamäki (673619: 330667). Alueen metsä hakattiin talvella 1993–1994. Vuonna 1995 suomukkaa kasvoi Mustikkamäen lakiosan etelään viettävällä rinteellä noin 5 × 2 m² alalla ”satoja” (Eila ja Matti Helle sekä Ulla ja Heikki Hakala). Vuonna 1996 paikalta löytyi yhdeksän yksilöä. Oppaina olivat Helteet, todistajina Veli-Pekka Rautiainen ja Matti Valta. Vuonna 1997 samalta paikalta löytyi vain yksi kukki-

va yksilö, havainnoitsijana kirjoittaja. Tuolloin oli vielä nähtävissä muutamia hentoja pähkinäpensaiden riukuja, mutta isot vahvarunkoiset pensaat olivat pahoin vaurioituneet. Seuraavana vuonna suomukkaa ei enää löytynyt.

Tilanne vuonna 2025: Maaperä on muokattu totaalisesti, kuusentaimia istutettu mätästysmenetelmällä, joka tuhoaa maaperän pintakerroksen. Alueella kasvaa nyt noin kolmemetrisiä kuusia useiden hehtaarien alalla. Pähkinällä ei oikeastaan ole kasvumahdollisuuksia. Paikalta ei löytynyt ainuttakaan pähkinäpensasta, eikä suomukkaa.

◀ Suomukan kasvupaikka 23.5.1996. Paikalla ovat Eila ja Matti Helle, Veli-Pekka Rautiainen ja valokuvan ottajana kirjoittaja.

▼ ... ja lähes 30 vuotta myöhemmin 15.5.2025.

Someron suomukkaesiintymä 2

Somero, Maaniitunkulma (673697:330339). Kansalaishavainto suomukasta tuli Salon Seudun Sanomien toimituksen luontopalstalle vuonna 1995. Sinä vuonna suomukkaa oli

"muutamia" ja 1997 "muutamia" (Aira ja Matti Mikkola). Vaikka kyseessä on harrastajien tekemä havainto, se ei voi olla erehdys. Havainnot on tehty keväällä ja ilmoittajat ovat luotettavan oloisia. Etäisyyttä Maaniitunkulmalta Mustikka-

mäen suomukkaesiintymään on noin 1,8 km.

Tilanne vuonna 2025: Vanha laaja hakkuuaukea 1990-luvulta, maaperä muokattu, kuusitaimikkoa. Ei pähkinäpensasta, ei suomukkaa.

Mustikkamäen rauhoitetut pähkinäpensaat

Vielä tulee huomioda Mustikkamäen pohjoisreunalla oleva (673651:330687) pähkinäpensasesiintymä. Seitsemän isoa vanhaa pähkinäpensasta rauhoitettiin 1980-luvulla. Aiempiä suomukkahavaintoja ei tältä alueelta ole, mutta toiveikkaina inventoimme alueen vuonna 2025. Biotooppi on valoisaa harvaa koivikkoa, jonka putkilokasveja ovat muun muassa sinivuokko, *Hepatica nobilis*, valkovuokko, *Anemone nemorosa*, ja käenkaali, *Oxalis acetosella*. Nuoria pähkinäpensaita kasvaa vanhojen rauhoitettujen pensaiden ympärillä n. 50 × 75 m² alalla yhteensä 42 riukumaista yksilöä. Niistä korkeimmat ovat noin 180 cm.

Pähkinäpensaiden etäisyys suomukkaesiintymään 1 on vain noin 200 metriä. Suomukka ei ole kyennyt levittämiseen näiden isojen pähkinäpensaiden luo ainakaan toistaiseksi. Lieneekö se enää edes mahdollista? Pähkinäpensaat ovat pohjoisen suuntaan viettävässä, etelärinnettä koleamassa rinteessä.

Jälkiviisautta

Suomukka siis näyttää mahdollisesti hävinneen ainoilta tunnetuilta Etelä-Hämeen kasvupaikoiltaan. Jälkiviisaina on helppo todeta, millä tavoin olisi pitänyt aikoinaan toimia. Suomukkaesiintymän pähkinäpensaat olisi pitänyt suojella jo 1980-luvulla. Olisi pitänyt toimia pikaisesti vuonna 1995. Mustikkamäen pähkinäpensakasvuston hakkaamattomuussopimus maanomistajan kanssa olisi ollut mahdollinen.

Avoin keskustelu maanomistajan kanssa olisi ollut tarpeen. Esim. 70 × 70 neliömetrin laajuisen alueen rauhoittaminen tavalla tai toisella ennen hakuita tai heti sen jälkeen olisi todennäköisesti riittänyt suomukalle elinpiiriksi.

Kiitokset Irene Routiolle ja Varsinais-Suomen ELY-keskukselle.

Toivonen, T. 1998: Kämmeikkähavaintoja Somerolta 1990-luvulta. *Lounais-Hämeen luonto* 85: 21.

Valta, M. 1995: Somerolta löytyi kasviharvinaisuus – Suomukkaa ei ole ennen havaittu Salon lähiseudulta. *Salon Seudun Sanomat* 4.6.1995.

Valta, M. 1998: Someron suomukat ovat kateissa. *Salon Seudun Sanomat* 11.6.1998.

Valta, M. (toim.) 2009: *Luonnonkasvit Salon seudulla – tietoja vuosilta 1979–2007*. 40 s. Luontosade.

The fate of *Lathraea squamaria* in its only localities in South Häme, S Finland

Lathraea squamaria, in Finland a rare southwestern parasite of Hazel, *Corylus avellana*, was found in the 1990s from two sites close to each other in Somero, in the southwestern corner of the province of South-Häme. These were the first finds from this province. Both sites were destroyed because of subsequent clear-cutting of *Corylus* bushes and growth of dense *Picea abies* forest, and no *Lathraea* was found from them in 2025.

Matti Valta, Turku. luontosade.valta@elisanet.fi

▼ Mustikkamäen isojen, rauhoitettujen pähkinäpensaiden välit kuusettuvat.

Somero, Mustikkamäki 15.5.2025 © M. Valta